

Отож, Тарас Шевченко – це втілення сили духу, мужності, це духовний батько нації. Коли кожен українець буде прагнути до висоти його думок та ідей, то буде й щасливою, вільною Україна...

Список використаних джерел та літератури:

1. Андрухович Ю. *Shevchenko is OK* [Електронний ресурс] / Ю. Андрухович. – Режим доступу: <http://www.ex.ua/12093073>.
2. Гончар О. Т. Письменницькі роздуми : Літературно-критичні статті / Олесь Гончар. – К. : Дніпро, 1980. – 314 с.
3. Грабська А. Два поета про третього, котрий перший / А. Грабська // *Голос України*. – 2008. – №53 (19 березня). – С.13.
4. Забужко О. Мій Шевченко. Книга, яка ніколи не буде написана [Електронний ресурс] / О. Забужко. – Режим доступу: <http://h.ua/story/331402/> від 26.05. 2011.
5. Забужко О. Шевченко у XXI столітті: спроба перезавантаження [Електронний ресурс] / О. Забужко. – Режим доступу: <http://platfor.ma/art/52ce652a1e549/> від 1.02.2014.
6. Левкова О. Т. Шевченко: 200 років самотності / О. Левкова // *Українська культура*. – 2013. – №8 (1016). – С.72–79.
7. Харчук О. Про Т.Шевченка в незалежній Україні / О. Харчук // *Українська культура*. – 2013. – №8 (1016). – С.4–46.
8. Черкасенко С. Лист сьомий від 16. VIII. 935. С. Черкасенко. Автобіографія в листах // Український громадський Видавничий фонд в Празі. – Ф. 122с. – Арх. 278.
9. Шевченко Т. Зібрання творів у 6 т. / Т.Шевченко. – К., 2003. – Т.6 – С. 9–187.

References:

1. Andrukhovych Yu. *Shevchenko is OK* [Electronic resource], mode of access : <http://www.ex.ua/12093073>.
2. Honchar O. T. *Pysmennytski rozdumy : Literaturno-krytychni statii*, Kyiv, Dnipro, 1980, 314 p.
3. Hrabska A. *Dva poeta pro tretoho, kotryi pershyi*, *Holos Ukrainy*, 2008, Issue 53 (19 bereznia), p.13.
4. Zabuzhko O. *Mii Shevchenko. Knyha, yaka nikoly ne bude napysana* [Electronic resource], mode of access : <http://h.ua/story/331402>.
5. Zabuzhko O. *Shevchenko u XXI stolitti: sproba perezavantazhennia* [Electronic resource], mode of access : <http://platfor.ma/art/52ce652a1e549>.
6. Levkova O. T. *Shevchenko: 200 rokiv samotnosti*, *Ukrayinska kultura*, 2013, Issue 8 (1016), p.72–79.
7. Kharchuk O. *Pro T.Shevchenka v nezalezhnii Ukraini*, *Ukrayinska kultura*, 2013, Issue 8 (1016), p.4–46.
8. Cherkasenko S. *Lyst somyi vid 16. VIII. 935. S. Cherkasenko. Avtobiohrafia v lystakh*, *Ukrainskyi hromadskyi Vydavnychiy fond v Prazi*, F. 122 s. – Arkh. 278.
9. Shevchenko T. *Zibrannia tvoriv u 6 t.*, Kyiv, 2003, Part 6, pp. 9–187.

Summary

Ivanna Kotiash

Interpretation of the Figure of T.Shevchenko through Contemporaries' Eyes

Taras Shevchenko's personality is studied from the point of view of the modern scientists, the new approach to his biography has been analyzed, and spiritual archetypes of the writer have been classified. In the modern way the influence of T.H.Shevchenko onto the creative work of the leading writers of Ukrainian and world culture has been interpreted.

Key words: *Taras Shevchenko, Great Kobzar, archetype, biography, identity.*

Дата надходження статті: «02» березня 2015 р.

Дата прийняття до друку: «26» березня 2015 р.

УДК 82.09+821.161.2 (045)

ТЕТЯНА КУРАШ,

викладач

(м.Київ)

Інтимна лірика Максима Рильського в річці неокласицизму

У статті розглянуто особливості інтимної лірики М. Рильського, зосереджено увагу на неокласичних захопленнях – реценція античних образів, мотивів і жанрових форм. Його ліричний герой постає в результаті синтезу традицій класичної та модерністської поезії.

Ключові слова: *неокласицизм, античність, сонет, інтимна лірика.*

Постановка проблеми у загальному вигляді... На питання, хто такі «неокласики», Максим Рильський відповів: «А хто такі класики, знаєте?.. Це ті, що створили невмирущі твори. «Нео» – новий. Неокласики – нові класики. ...Самі поети, що їх названо неокласиками, ніколи себе так не називали. Але вони вважають себе учнями, послідовниками тих, що становлять славу і гордість людства, – учнями класиків. Вони намагаються краще надбання світової культури перенести на український ґрунт, прищепити їй пагони класичної спадщини».

Формування цілей статті... Мета статті полягає в тому, щоб на конкретних прикладах розкрити інтимну лірику, творену М. Рильського в естетичному вимірі неокласицизму.

Виклад основного матеріалу... Творчість М. Рильського 10–20-х рр. першої половини ХХ ст. наповнена неоромантичним стилем О. Олеся, символізмом Ш. Бодлера, А. Рембо, О. Блока й І. Анненського, а мистецькі досягнення французьких парнасців та І. Франка зблизили поета з українськими неокласиками. Так, в ідилії «На узліссі», написаній класичними октавами, зустрічаємося з ліричним героєм- культурником, який перебуває у світі книг. Твори класиків стали для М. Рильського шляхом до пізнання цього світу. Не виключено, що головним героєм поеми є сам автор, який бачить прекрасне в музиці та красі, а діячі культури є мистецьким орієнтиром для українського поета. «Софокл – і Гамсун, Едгар По – і Гете, Толстой глибокий і Гюго буйний, Петрарчині шліфовані сонети – і Достоевський грішний і святий, – Усі книжки, усі земні поети, Усі зрідні душі його живій...» [1, 13].

Використовуючи згадані вище імена, письменник доводив думку про нерозривність творчих пошуків минулого й сучасного. Підтвердженням цього є ціла група творів М. Рильського, у яких можемо простежити гармонійне поєднання образів минулого із сучасними переживаннями ліричного героя. Досягнення світової культури допомагають автору вирішувати проблеми сучасності, дарують поету натхнення й силу у творчих пошуках. Зважаючи на те, що естетичною базою української неокласики стали мистецькі цінності Афін та Риму, до яких вони підходили ширше й вільніше, без суворої регламентації та нормативності, – то закономірно, що в творчому потенціалі М. Рильського також відчутний великий запас традиційних образів і форм, узятих із античної культури: Одисей, Навсікая, Анхіз, Афродіта, Еней та ін. Антична міфологія, даруючи М. Рильському ціле гроно «вічних образів», сприяла у відтворенні емоційного стану ліричного героя. Залучення античної традиції для осягнення феномена ліричного героя інтимної лірики неминуче приводить Рильського до тематичної тріади «природа – вино – кохання», типової для класичної давньогрецької лірики, зокрема для поезії Алкея. Приміром, у вірші «Білі цуцики гуляють на соломі...» золоте вино символізує радість спілкування рідних та близьких і допомагає разом із присвятою «Моїй Романівці» та темою рідного дому, у якому тільки й знаходить спокій і захист ліричний герой, творити ідилічний хронотоп:

« Сніжну скатерку розстелемо в саду ми,

Одкоркуем золоте вино, –

І під ніжні шелести і шуми

Пригадаем, що було давно... [5, 141].

У вірші «Поки гріх – солодка таємниця» вино символізує повноту буття. Поет резюмує: «Молодість не розпач топить в склянці, / А вином окроплює порив» [5, 98], пояснюючи таким чином не випадковість «присутності» цього образу в творах широкої теми реалізації життєвого потенціалу. За традицією лірики Анакреонта, вино є знаковим образом любовної лірики неокласика («Білий сніг, вино червоне», «Викочуйте бочки вина», «Під сірий шум дощу пронизливо-смутного», «Галасують найняті музики», «Голос отрути», «Надходить вечір синьою стіною»). А через осмислення античної сентенції «In vino veritas» і аполлінерівської теми сп'яніння від життя Рильський виходить на поетичне філософування у віршах «Я тільки надпив свою чарку» і «Червоне вино». У першому поет, розмірковуючи про неспіввідносність фізичного віку й віку душі, втомленої стражданнями, інтерпретує вино як життєву енергію:

Я тільки надпив свою чарку,

А серце вже п'яне давно:

Якесь його інше сп'янило,

Якесь невідоме вино [5, 124].

Приймаючи неможливість досягти ідеалу в земному житті («Пливить, невловимі сніги, / До моря краси і спокою / Засипте навек береги!»), ліричний герой говорить про минулість усього, оперуючи образом іскри у вині: «Все зникне, як іскра зникає, / Як іскра згасає в вині...» [5, 125]. Мотив проминальності («Прозора склянка кришталева, / Вино, червоне і хмільне... / Навколо шелестять дерева: / «Все збудеться і все мине...») й заклики на кшталт гораціанського «Лови мент!» у поєднанні з ремінісценцією з Шевченка звучать у вірші «Червоне вино»:

Минають дні, минає літо, –

Але нащо тужить за ним?

Прозору склянку вщерть налито

Вином, червоним і хмільним! [5, 132].

Синтезуючи класичну традицію і модерністську інтерпретацію образу вина, Рильський вживає епітет «п'яний» як синонім чуттєвого, екстатичного («Моїй Ленорі (П'яний сонет)») або брутального (образ «п'яної юрби» у віршах «Я в лісі сам. Червона даль крізь віти» і «Навік тебе життя зломало»).

У вірші «Біле й червоне» вино символізує гріх і спокусу: «Блідий диявол із червоним ротом / Своє лице до мене нахилиє, / І ввічливо – мов льокай за табльдотом / Мені отрути в кубок наливає» [5, 126]. Колір напою посилює ідею автора, побудовану на контрастах білого й червоного – «блідий диявол із червоним ротом», «білий місяць», що заглянувши в «повні кубки», «зачервониться». У поєднанні цих кольорів ліричному героєві бачиться не-життя («І серце перестане битися»), тож вино в цьому тексті асоціюється не з насолодою, а зі смертю. А в «Голосі отрути» поет ставить знак рівності між хіттю і вином: «Люблю тебе, бо ти чужа коханню, / Бо ти мені лишилася одна; / Люблю в тобі мою любов останню, / Солодкий шум допитого вина» [5, 95].

Украплення автобіографічного характеру у вірші «Тобі одній, намріяна царівно...» («Мое життя мене веде нерівно: / То на вершини, то в яри страшні; / Та скрізь душа співає переливно / Про очі безтілесні і ясні» [5, 123]) поєднуються з сентименталістсько-романтичним мотивом протиставлення міста селу (чи цивілізації – природі), де епітет «п'яні» посилює негативну характеристику першого:

У городі, де грають струни п'яні,
Де вічний шум, де вічна суєта,
Я згадую слова твої неждані.
І серед поля, на яснім світанні,
Коли ще сном охоплені жита, –
Душа тебе, тебе одну віта» [5, 123 – 124].

Образ «п'яних струн» у вірші може тлумачитися і як творчість, позбавлена духовного первня, неприйнятна для поета. Тоді «намріяна царівна» (як результат неатрибутованої алюзії – одного з улюблених інтертекстуальних прийомів Рильського) – муза, яка веде митця в пошуках калокагатії в гармонійний світ природного космосу. Водночас у вірші «І сніжний іней мрій моїх...», зіставляючи «божий храм» і «порочні чарки», Рильський вдається до автоіронії:

І добре так мені іти
Незрозумілими шляхами
До невідомої мети, –
І в божім храмі чистоти
Дзвонить порочними чарками! [5, 104].

Тож на відміну від Алкея, Рильський втягує в орбіту тріади «вино – природа – кохання» тему творчості, позаяк для українського поета ці поняття взаємопов'язані. Виступаючи джерелом натхнення, вони допомагають усвідомити повноту буття. Крім того, у своїй любовній ліриці неокласик не надає переваги одній тональності, а синтезує всю палітру інтерпретацій любовної теми в античній традиції. Це кохання-пристрасть Алкея, кохання-драма Сапфо, кохання-гра Анакреонта, збагачені філософськими роздумами про швидкоплинність життя й міркуваннями в естетичній сфері за зразком Горація.

Античні міфологеми в ліриці Рильського виступають мірилом істинності почуттів. Так, у вірші «Початок роману» краса й розквіт природи поєднуються з початком нових почуттів, уособленням яких є персонажі середньовічної літератури («Синьоока Ізольдо! Надійся, приїде Трістан...»), що, власне, й надає творові романсового звучання. Та коли поет хоче протиставити почуття, що лише зароджуються, тим, які перевірені часом і людьми, він звертається до класичних образів: «А Бавкіди найшли вже своїх Філемонів» [5, 135]. При цьому зауважимо, що й образ коханої нерідко в ліриці Рильського позбавлений життєвої конкретики, а зітканий з ремінісценціями античного тексту, як, приміром, «струнка дочка Феацького царя» [5, 116] у вірші «Як Одиссей, натомлений блуканням...» чи «Рожева хмарка крізь гірлянди віт / Пішла від нього у простори сині. / Це ж нею дихав і сміявся світ, / Це ж їй молились зграї лебедині, / Їй, що вродилась у прибережній піні / І що міцніша за міцний граніт» у сонеті «Анхізів син, вклонившись богині...» [5, 222]. В останньому, як видається, поет застосовує прийом «співприсутності» ліричного героя й автора в межах одного твору, завдяки чому сцена зустрічі сина (Енея) і матері (Венери) набуває нового звучання. Для Енея, якого Рильський зумисно називає лише «Анхізівим сином», зустріч з богинею – це радше можливість переконатися в підтримці божественних сил, бо не всі на Олімпі приязні до нього («І ряд очей, прихильних і ворожих, / На них дивився із чертогів божих» [5, 222]). Тоді як для автора Венера – не турботлива мати, а богиня всеперемагаючого кохання, опис якої співвідноситься з традиційними для античної міфології уявленнями про цього персонажа: «вродилась у прибережній піні», «їй молились зграї лебедині». Сонет постає не так ремінісценцією Вергілієвого сюжету, як авторським роздумом про вічне почуття, яке дає силу ліричному герою витримати всі випробування часу.

Висновки... Отже, важливе місце в його творчих пошуках поета посідає сонет. Характер, високий інтелект, особливий літературний хист, любов до класичної досконалості спонукали М.

Рильського до прихильності до канонічної віршової побудови та захоплення живою культурною традицією. Так, у сонеті «Коли втікаючи од пильної роботи» поет заявляє: «Коли, втікаючи од пильної роботи, Сонетні лінії вирізуеш ти потай І сам милуєшся, немов дитя, на них, – Нехай тебе тоді ані докір, ні сміх Не похитне в твоїй солодкій рівновазі» [2, 33]. Обстоюючи класичні форми вірша, поет наголошує на важкій, виснажливій праці, яка дарує автору витончені, милозвучні рядки, що наповнюють його душу «солодкою рівновагою». М. Рильський прихильно ставився до строгої форми класичної строфи, обстоював цей жанр, лаконізм і суворі закони якого дисциплінують думку й акцентують увагу автора на головному образі. Беручи за основу найкращі традиції сонетярів, М. Рильський пропонує власні варіації, що простежуються через форму сонета та ідейно-тематичну сферу. Таким чином, «неокласичні» уподобання в інтимній ліриці М. Рильського були зумовлені його високою освіченістю, знанням мов, розумінням специфіки культурної атмосфери минулого, орієнтацією на здобутки вітчизняної та світової літератури.

Список використаних джерел і літератури:

1. Аверинцев С. С. Софія-Логос : Словник / С. Аверинцев . – К. : Дух і літера, 2004. – 638 с.
2. Анакреонт. Лірика [текст] / Анакреонт / Пер. А. Содомори // Давньогрецька поезія [текст] : [антологія] / [упоряд., автор. вступ. сл. та біогр. довідок Ліна Глушенко]. – Львів. : Червона Калина, 2010. – 184 с. : іл.
3. Науменко Н. Український «хамрійат» ХХ століття / Н. Науменко // Актуальні проблеми слов'янської філології. – К. : Освіта України, 2008. – Вип. 19 : Лінгвістика і літературознавство. – С. 453 – 459.
4. Райбедюк Г.Б. Неокласики: естетична система та персоналії : навч. посібник / Г.Б. Райбедюк, О.Ф. Томчук. – Ізмаїл : СМІЛ, 2005. – 352 с.
5. Рильський М.Т. Зібрання творів : у 20-ти т. – Т. 1 : Поезії 1907 – 1929; Проза 1911 – 1925 / М. Т. Рильський. – К. : Наук. думка, 1983. – 535 с., 1 л. порт.
6. Українське слово. Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ ст.: У трьох книгах. – К. : Рось, 1994. – Книга друга. – 718 с.

References:

1. Averyntsev S. S. *Sofia-Lohos : Slovnyk*, Kyiv, Dukh i litera, 2004, 638 s.
2. Anacreont. *Liryka*, Per. A. Sodomory, *Davnohretska poezii*, / uporiad., avtor. vstup. sl. ta biohr. dovidok Lina Hlushchenko, Lviv, Chervona Kalyna, 2010, 184 p. : il.
3. Naumenko N. *Ukrainskyi «khamriiat» XX stolittia*, *Aktualni problemy slovianskoi filolohii*, Kyiv, Osvita Ukrainy, 2008. – Vol. 19 : *Linhvistyka i literaturoznnavstvo*, pp. 453–459.
4. Raibediuk H. B., Tomchuk O. F. *Neoklasyky: estetychna systema ta personalii : navch. posibnyk*, Izmail, SMYL, 2005, 352 p.
5. Rylskyi M. T. *Zibrannia tvoriv : u 20-ty t. – Part. 1 : Poezii 1907 – 1929; Proza 1911 – 1925*, Kyiv, Nauk. dumka, 1983, 535 p., 1 l. port.
6. *Ukrainske slovo. Khrestomatiia ukrainskoi literatury ta literaturnoi krytyky XX st. : u trokh knyhakh*, Kyiv, Ros, 1994, Book 2. – 718 p.

Summary

Tetiana Kurash

Intimate Lyrics of Maksym Rylsky in the Race of Neoclassicism

The specific features of the intimate lyrics of M. Rylsky have been considered in the article. The neoclassical capture is brought to your attention. It includes perception of the antique images, motive and genre form. Rylsky's lyric hero is created as a result of classical and modern poetry synthesis.

Key words: *neoclassicism, antiquity, sonnet, intimate lyrics.*

Дата надходження статті: «01» квітня 2015 р.

Дата прийняття до друку: «23» квітня 2015 р.